

YDÖ411-Dini Rehberlik ve Danışmanlık

Doç. Dr. Remziye EGE

12. HAFTA

Konu: Dinî Rehberlik ve Danışmanlığın Uygulama Örnekleri

Bu derste, dinî rehberlik ve danışmanlığı gerçekleştirirken karşılaşılabilecek dinî görünümlü sorular ve dinî sorular ile bu soruları birbirinden ayırma konuları ile dinî rehberlik ve danışmanlık uygulama örnekleri üzerine değerlendirmeler üzerinde durulacaktır.

Bu ders tamamlandığında öğrencilerin, dinî rehberlik ve danışmanlık alanına giren bazı soruların dinî mi yoksa dinî görünümlü mü olduğunu ayırt etmesi, sorular ve uygulama örnekleri üzerinden sorulara cevap verme, yönlendirme ve destek olma gibi dinî rehberlik ve danışmanlık örneklerini karşılaştırması ve dinî rehberlik ve danışmanlık uygulama örnekleri üzerine değerlendirme yapması beklenmektedir.

Bu ders sürecinde bir takım sorular çerçevesinde tartışmalar gerçekleştirilmesi dersin kazanımlarının oluşmasına katkı sağlayacaktır. Bu sorular şu şekilde sıralanabilmektedir; Dinî rehberlik ve danışmanlık çerçevesinde sorulan her soru, gündeme getirilen her problem dinî mi yoksa dinî görünümlü müdür? Sorular daha çok hangi konularda yoğunlaşmaktadır?

Dini rehberlik ve danışmanlık sürecinde danışman, kendisinden yardım talebinde bulunan danışanın sorularına cevap verme, onu yönlendirme ve problemlerini aşması konusunda destekleme durumundadır. Bu süreç çoğu zaman danışanın bir sorusu ile başlama eğilimindedir. Bu bağlamda bir dini rehber ve danışmana danışan kişinin dini bir soru sorması doğal karşılanmaktadır. Bu sorular kimi zaman yalnızca bir fetva alma gayesinde görünürken kimi zaman danışanın dini rehber ve danışmana dini bir soru sorarak iletişime başlama arzusunda olduğu ve asıl gayenin bu sorunun arkasında yatan problemler olduğu gözlenmektedir. Bir dini rehber ve danışmanın bu hususta farkındalığının olması önem arz etmektedir.

Dini rehberlik ve danışmanlığın uygulama örnekleri üzerinden tartışılması ve içerik konusunda farkındalıkların oluşması gerekmektedir. Aşağıda verilen örnek ve buna benzer diğerleri üzerinden bu derste ilgili amaç gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır.

“**Ayşe-** Allah’ı her şeyden çok seviyorum. Ancak şunu belirtmeliyim ki, içinde bulunduğum duygularıyla onu üzmemekteyim.

Danışman- Bu duygularının, senin Allah’a olan sevgine ters düştüğünü mü düşünümüyorsun? (Ayşe’nin içinde yaşadığı çatışmayı yansıtmaya gayret etmektedir.)

Ayşe- Son zamanlarda, kendimi gerçekten Allah’a yakın hissedememekteyim. Dua edemiyorum. İbadet edemiyorum ve dualarımın kabul edilmediğini hissediyorum. Bunun sebebinin işlediğim günahlar olduğunu anlamama rağmen problemimi çözmek için gerekli gücü kendimde bulamıyorum.

Danışman- Siz, dua ettiğinizde ve ibadet ettiğinizde işlerinize müdahale eden bir gücün baskısı olduğunu mu hissetmektesiniz? (Günaha sebep olan olayı anlatmaya teşvik etmektedir.)

Ayşe- Gençlik yıllarımdan beri derin bir üzüntü içindeyim. Annem babamdan ayrıldı. Sonra babamı kaybettim. Evimiz o zamandan beri huzurlu olmadı. Ben her zaman, “bunlar bana niçin yapıldı?” sorusunu soruyorum. Bazen hayata devam etmenin bir faydası olmadığını düşünüyorum ve artık gerçekten hiç kimse için önemli olmadığını hissediyorum.

Danışman- Bir çok insan, artık onunla kimsenin ilgilenmediğini hissetmesi halinde hayata devam etme konusunda güçlükler hissetmektedir. (Ayşe’nin söylediklerine vereceğimiz bir çok cevap vardır. Ancak danışman, Ayşe’nin duyguları üzerinde konsantre olmayı ve daha sonra aile problemlerini araştırmayı tercih etmiştir.)

Ayşe- İtiraf etmekten utanıyorum ama intihar etmeyi bile düşünüyorum. Bu kadar ümitsizlik içinde olduğumdan dolayı Allah’ı unutmuş gibiyim. Kur’an’da, Allah’ın yardımıyla her sıkıntının aşılacağına söylendiğini biliyorum. Dua ve sabır ayetlerini okuyorum. Ancak hiçbir işe yaramıyor. O kadar umutsuzum ki ne yapacağımı bilemiyorum.

Danışman- Bir taraftan davranışlarıyla Allah’ın istediklerini yapmamış olarak kendini mutsuz hissetmekte diğer taraftan dinin seni başarısız hale getirdiğini hissetmekte. (Allah’tan beklediklerini, kendi ifadelerinin ötesine gitmeden belirlemeye gayret eder. Onun tarafında zamanından önce bir red durumunun ortaya çıkmasını önlemek için Allah kelimesi yerine din kelimesini kullanmıştır.)

Ayşe- Beni en çok üzen, artık evden dışarı çıkma isteğimin kalmamasıdır. Gerçekten öyle yapmadıkları halde insanları hep benim hakkımda konuşuyorlarmış gibi hissediyorum. Camiye veya insanların bir arada buldukları hiçbir yere gitmek istemiyorum. Gerçekten böyle davranmak istemiyorum, daha kötü olacağımı biliyorum ama bir şey yapamıyorum.

Danışman- Anladığım kadarıyla giderek yalnız bir kurt haline geliyorsunuz.

Ayşe- Sanırım başka bir şeyi daha izah etmem gerekecek. Altı ay öncesine kadar bundan daha iyiydim. Altı ay önce erkek arkadaşım benden ayrıldı. (Danışman, daha önce yapılan konuşmaların seyrine göre bir takım tavsiyelerde bulunsaydı bu durum ortaya çıkar mıydı?)

Danışman- Oldukça güç bir durum bu. (Sıkıntısını anlamaya çalışır.)

Ayşe- Bunun benim için Allah'ın bir tercihi olduğundan çok eminim. Onun için çok dua ettim ve Allah da bana bunun doğru bir seçim olduğunun işaretini verdi. Bu iş olmayacağı halde Allah bana niçin onun bana uygun olduğunu düşünme fırsatını verdi? (Allah'a karşı isyanının ve güvenmesinin gerçek tabanı şimdi ortaya çıkmıştır. Allah'la iletişim kurmada yaşadığı sıkıntıyı ortaya koymaktadır.)

Danışman- Allah'ın niçin bu şekilde seni imtihan ettiğini düşünüyorsun. Bu durumun, Onun adaletine ve esirgeme sıfatına uygun olmadığı düşüncesini taşımaktasın” (Bu uygulama örneği, Altaş, “Dini Danışmanlığın Teorik Temelleri”den (2000) üzerinde hiçbir değişiklik yapmadan alınmıştır).

“Bu uygulama örneği Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı olarak yürütülen Aile İrşat ve Rehberlik Büroları örneğidir. Bu bürolarda hizmet veren uzmanlara sorulan dinî sorular ve cevaplar üzerinden dinî rehberlik uygulayıcılarının dinî bilgidен ne anladıkları, nasıl kullandıkları konusunda sınırlı da olsa yorumlar getirilmeye çalışılmıştır. Buraya alıntılanan soru ve cevap örnekleri din eğitimi alanında yapılmış olan *Aile İrşat ve Rehberlik Bürolarının Yetişkin Din Eğitimine Katkısı (Adana Örneği)* başlıklı yüksek lisans tezinden¹ elde edilmiştir. Bununla birlikte Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yaygın Din Öğretimi ve Uygulamaları programında öğrenim gören öğrencilerin müftülük hizmetlerini gözlemledikleri uygulama dersleri itibariyle de benzer verilerin ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Ayrıca değerlendirmeler yapılırken bu konuda gerçekleştirilmiş olan benzer bir çalışmadan da faydalanılmıştır.²

Söz konusu tez, araştırdığı problem için Adana İl Müftülüğüne bağlı Aile İrşat ve Rehberlik Bürosuna gelen dinî sorular ve onlara verilen cevaplardan veri toplamıştır. Dinî rehberlikte dinî bilgi problemini netleştirmek açısından bu tezin verilerinden yararlanılması uygun görülmüştür.

¹ Ömer Özdemir, *Aile İrşat ve Rehberlik Bürolarının Yetişkin Din Eğitimine Katkısı (Adana Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Adana 2013.

² Hüseyin Peker, “Dini Danışmanlık Bağlamında Aile Danışmanlığı ve Rehberliği (Samsun ve Aydın Aile İrşat ve Rehberlik Büroları Örneği),” *IV. Din Şurası Tebliğ ve Müzakereleri*, Ankara 2009, ss.162-175.

...

Verilerinden yararlanılan söz konusu tez nitel bir araştırma örneğidir. Buna göre Aile İrşat ve Rehberlik bürolarına çeşitli dinî konularda soru sorarak rehberlik hizmetinden faydalanmak isteyen toplam 500 kişi üzerinden yürütülmüştür. Daha çok telefonla sorular sorulduğu ancak yüz yüze görüşmelerin de gerçekleştirildiği anlaşılmıştır. Soru soranların büyük çoğunluğunun ise kadınlar olduğu ve mesleğe göre dağılımı belirleyen soruya cevap verenlerden çoğunun da ev hanımı olduğu tespit edilmiştir. Danışılan soruların genel içerikleri ise şu başlıklar altında belirlenmiştir:

- Aile içi problemler
- Sağlık
- Evlilik ve nikâh
- Boşanma
- İbadet
- Sosyal problemler
- Cinsel sorunlar
- Psikolojik sorunlar
- Fıkîhî sorunlar
- Aile hayatı

...

Aile içi şiddet konusyla ilgili soru

SORU: Kocam bana ağır sözler söylüyor, benim kaldıramayacağım şekilde. Beni asalak görüyor. Bana ve kızıma şerefsiz diyor, benim paramı yiyip bitiriyorsunuz, düşün yakamdan diyor. Hayatında evli bir kadın var. Ben çocuğumla birlikte evde olmadığım bir sırada eve kadın getirmiş. Onun üzerine bugün ben şuraya gidiyorum diyemiyorum. Aklıma kötü şeyler geliyor yine kadın getirir diye, korkuyorum. Annemlere gidiyorum, giderken söyleyemiyorum, annemin yardıma ihtiyacı var. Annemlere gidince birkaç saat kalmam gerekiyor. Kocam dönünce benden veya çocuktan duyuyor. Neden söylemedin diye bana kızıyor. Kocamdan izinsiz

annelere gidemez miyim? Kocamın parası çok değerli, evin ihtiyaçlarını almak istemiyor. Ondan izinsiz parasından alabilir miyim?

CEVAP: Kocanızın size hakaretlerde bulunması, kötü sözler söylemesi doğru değil. Size ve çocuklarına bakmak kocanızın görevidir. Evinizin ve sizin ihtiyaçlarınızı makul ölçülerde karşılamak zorundadır. Annenizin size ihtiyacı varsa kocanızdan önce bir topluca izin alın. Kocanızın tepkisini çok çekmemeye dikkat ederek annenizin yanına gidip onun yardımında bulunmak da bir evlat olarak sizin görevinizdir. Ana baba hakkı çok önemlidir. Kocanız da size bu konuda yardımcı olmalı. Eşiniz hakkında şüphelerinizden kurtulmaya çalışın. Hep sizi aldatacakmış gibi, yine eve kadın getirecekmiş diye şüphe etmeyin ve bu şüphenizi de kocanıza çok hissettirmeyin. Sürekli şüphe duygusu da sizi hasta eder. İslam dinine göre eşinin ve çocuklarının geçimi erkeğe aittir. Erkek evinin ihtiyaçlarını karşılamak zorundadır. Eğer erkek imkânı olduğu hâlde evin normal ihtiyaçlarına yetecek kadar eş ve çocuklarına elindeki paradan harcamıyorsa, eşinin geçim ve temel ihtiyaçları için, kocasından habersiz olarak ihtiyaçları olan parayı almasında bir sakınca yoktur. Kocanızın parasından ihtiyacınız kadar alabilirsiniz.

TAVSİYELER: Bir psikoloğa ve psikiyatra gidip, yardım alın.” (Ege, 2015:79-80)

Kaynaklar:

Acar, H. İbrahim, “Talak,” *DİA* 39: 496-500.

Altaş, Nurullah, “Din Hizmetleri ve Dini Danışmanlık İlişkisi,” *Dini Danışmanlık ve Din Hizmetleri*, ed. Nurullah Altaş, Mustafa Köylü (Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2012), ss.12-35.

Altaş, Nurullah, “Dini Danışmanlığın Teorik Temelleri,” *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 41 (2000), ss.327-350.

Atay, Hüseyin, *Kur'an'a Göre Araştırmalar I-III* (Ankara: Atay Yayınları, 1997), s.22.

Aydın, Mehmet S., “İlim-İslam Münasebeti,” *Bilgi, Bilim ve İslam*, İSAV Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi: 5 (1987), ss.70-80.

Belcher, John R., “Religious Education and Pastoral Counseling: The Classical Pentecostal Experience,” *Pastoral Psychology* 53/2 (2004), ss.97-106.

Cebeci, Suat, *Dini Danışma ve Rehberlik* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2012).

- Doğan, Recai ve Ege, Remziye (Ed), *Din Hizmetlerinde Rehberlik ve İletişim El Kitabı*, (Ankara: grafiker Yayınları, 2015)
- Ege, Remziye, *Dinî Rehberlik*, (İstanbul: Şule Yayınları:2015)
- Eisenberg, Sheldon, Daniel J. Delaney, *Danışma Süreçleri*, çev. Nihal Ören, Mehmet Takkaç (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1993).
- Erdoğan, Mehmet, *Vahiy-Akıl Dengesi Açısından Sünnet* (İstanbul: İFAV Yayınları, 1996), ss.260-265.
- Erul, Bünyamin, *Sahabenin Sünnet Anlayışı* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2012), ss.79-92.
- Gazzali, *İhyau ulumi 'd-din*, çev. Sıtkı Gülle, (İstanbul: Huzur Yayınevi, 1998).
- Gazzali, *Mustasfa: İslam Hukuk Metodolojisi*, çev. Yunus Apaydın (İstanbul: Klasik, 2006).
- Hadislerle İslam* (I-VII), ed. M. Emin Özafşar ve öte. (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2013).
- Karacoşkun, M. Doğan, “Din Görevlilerinin Bireylerin Dinî Görünüşlü Kişisel ve Sosyopsikolojik Problemlerine Katkı Sağlayabilme Yolları,” *I. Din Hizmetleri Sempozyumu* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın ve Matbaacılık, 2008).
- Ok, Üzeyir, “Dinî Danışmanlık: Tanımı ve Tarihi,” *Dini Danışmanlık ve Din Hizmetleri*, ed. Nurullah Altaş, Mustafa Köylü (Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2012).
- Onat, Hasan, “Bilgi, Bilim ve Yöntem,” *İslam Bilimlerinde Yöntem*, ed. Halis Albayrak (Ankara: Ankara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yayınları, 2005).
- Özdemir, Ömer, *Aile İrşat ve Rehberlik Bürolarının Yetişkin Din Eğitimine Katkısı (Adana Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Adana 2013.
- Peker, Hüseyin, “Dini Danışmanlık Bağlamında Aile Danışmanlığı ve Rehberliği (Samsun ve Aydın Aile İrşat ve Rehberlik Büroları Örneği),” *IV. Din Şurası Tebliğ ve Müzakereleri*, Ankara 2009, ss.162-175.
- Selçuk, Mualla, “2000’li Yıllara Girerken İrşad Anlayışımız Üzerine Bazı İlk Düşünceler,” *II. Din Şurası Tebliğ ve Müzakereleri* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2003), 1: 458-467.
- Selçuk, Mualla, Halis Albayrak, Nahide Bozkurt, *Kur’an ve Birey* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2010).